

EN BILDKÄLLA FINNS DÄR INOM OSS.
by **NINA BONDESON**

FRANCO LEIDI
2021

NSFW/SVILOVA

EN BILDKÄLLA FINNS DÄR INOM OSS.

* Scroll down for English version.

“En bildkälla finns där inom oss, utan vår förskyllan.” Så skriver Franco Leidi i sin bok *Kopparstick* (Kalejdoskop förlag 1980). Franco Leidis bildberättelser utspelar sig ofta i rum där människor på olika sätt försöker komma till rätta med ett eller annat. Med varandra, med de rumsliga världsliga villkoren där slamret mellan människor och saker ständigt förbryllar och förskjuter tankebanorna som slingrar sig fram mellan olika händelseförlopp och griper tag i betraktaren.

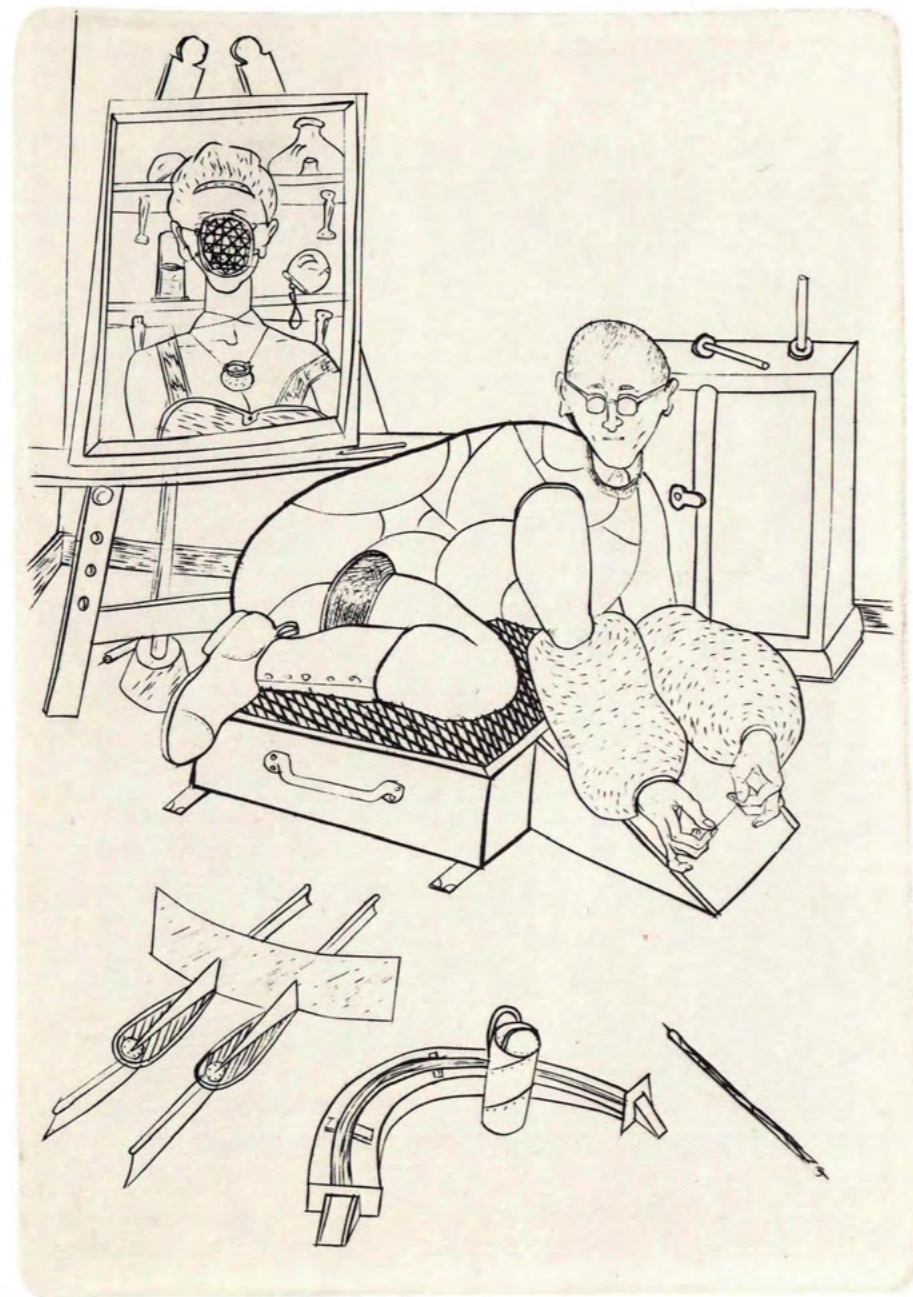
Sakerna deltar i scenerna på samma villkor som människorna som hanterar dem, de tar alla för sig av varandra. Om det är för att hjälpa eller stjälpas är oklart och kan ändra sig i en och samma bild medan den begrundas. Plötsligt flimrar en insikt till och följer sedan min blick vartän jag vänder den över bildrummet, att jag som betraktare inte är en utomstående iakttagare utan en aktiv deltagare i det jag ser. Franco Leidi anförtror mig sin konst: den kommer till genom hans erfarenheter och egenheter och jag blir inbjuden och är fri att uttolka den genom mina erfarenheter och egenheter och fri att acceptera att andra kan göra detsamma som jag.

Bildkällan Franco Leidi talar om har flutit genom oss mycket länge. Vi har genom den en nedärvd beredskap och benägenhet att kommunicera med hjälp av bilder. Länges sågs de 30-40000 år gamla grottmålningarna i Frankrike och Spanien som bildkonstens början, men för några år sedan grävde arkeologer fram petrifierade, kommunikativa ockrarester i 75-100000 år gamla jordlager i Blombosgrottan i Sydafrika. Så just nu representerar de ockraresterna den mellanmännsliga bildvisuella kommunikationens början.

När jag första gången hörde Franco Leidis namn nämnas 1978 gick jag på förberedande konstskola och hade precis insett att jag var född grafiker och jag ville bygga mig ett hem i tryckkonsten. Det var främst linjens mångskiftande karaktär i de olika grafiska teknikerna som drabbade mig och som jag ville fördjupa mig i. Särskilt kopparstickets. De där obegripligt skarpa linjerna drog mig allt djupare in i konstskapandet. Någon frågade mig då om jag sett Franco Leidis bilder, men det hade jag inte. Jag hade inte hört namnet tidigare. Någon från 1400-talet, trodde jag. Det lät så på namnet. Franco Leidi. Konstnär, kopparstickare. 1500-talet, kanske?

Jag hade fel.

Bara några veckor senare stod Franco Leidi där i skolans grafikverkstad och var en livs levande människa! Han kom som gästlärare och när han visade oss sina bilder så förstod jag direkt varför jag fått den där frågan om jag hade sett dem. Mina bilder liknade hans! Linjen, rummet, berättandet! Det var första gången som jag kom i kontakt med den sortens släktskap i bildskapandet och jag förstod det inte. Jag visste ännu ingenting om det arvbara flödet i vår inre bildkälla.

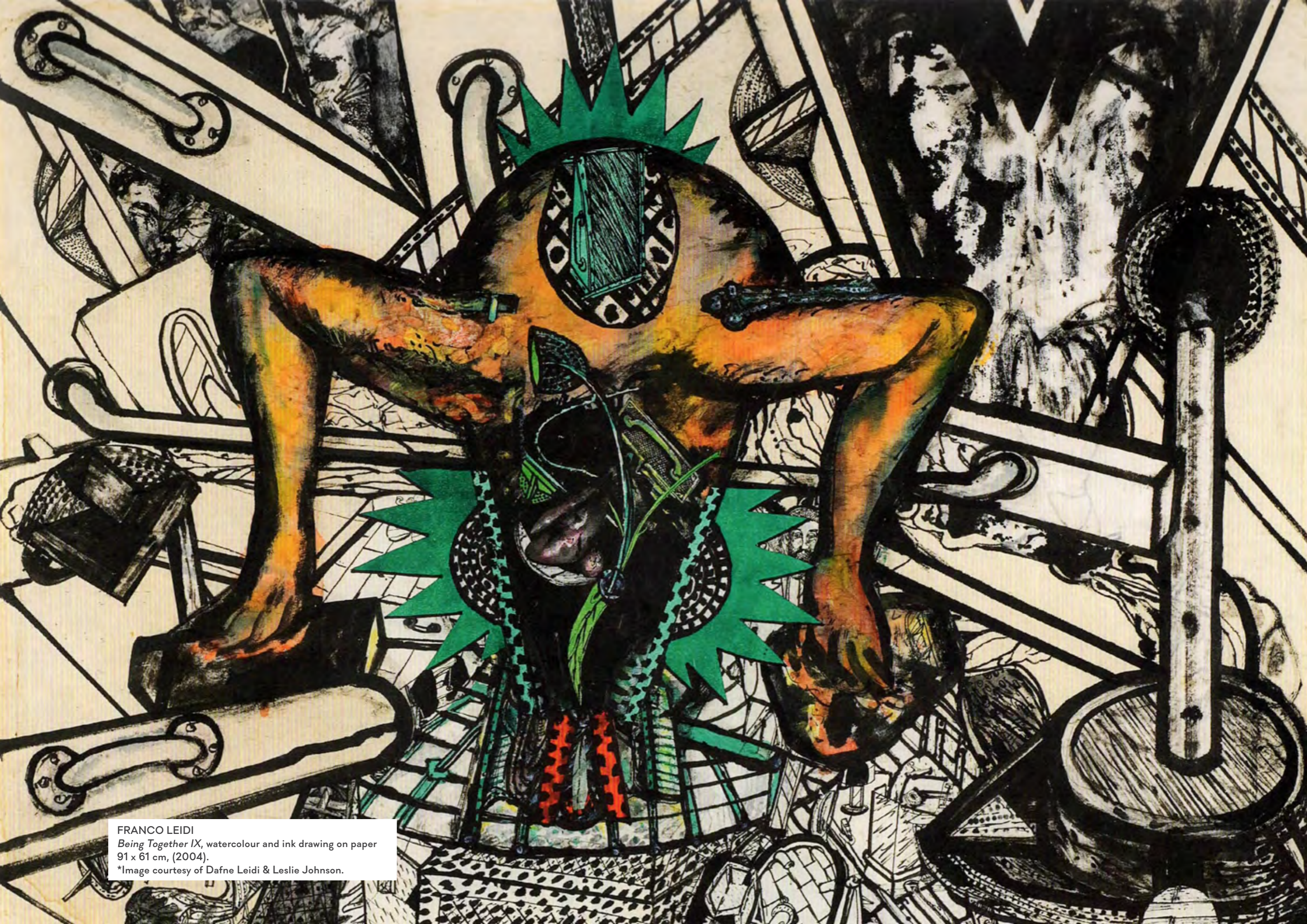
FRANCO LEIDI

In my studio (Thread), copperplate engraving on paper, 11 x 16 cm, (1974).

*Image courtesy of Dafne Leidi & Leslie Johnson.

Franco var en väldigt entusiastisk lärare! Det var liksom kopparstick och rock'n roll över det sätt han delade med sig av sina kunskaper och gjorde plats för oss elever att engagera oss vårt eget och varandras arbete. Vi satt i böjd koncentration över våra plåtar, men så fort Franco såg något intressant som någon av oss hade gjort avbröt han oss allihop och ropade: Ah! Titta här! Å, det är intressant! Kom alla! Kom! Titta! Titta här! Han öste generöst ur bildkällan, han delade med sig, han fick oss att dela med oss och förstå meningen med att dela i konsttillverkningen. Detta var ingen självklar pedagogik under min konstskoletid. Jag hade lärare som höll åt sig sina kunskaper rätt hårt. Föreställningen om "den stora konstnären" som en ensamt skapande person av det nyskapande och unika var vida spridd och jag trodde på den själv.

Det var Franco Leidi som fick mig att börja omvärdera den uppfattningen. Att bejaka sitt eget bildspråk, så som Franco gjorde, var inte en ensam väg i konsten på jakt efter storhet eller det oigenkännligt nya, utan en ensam väg i delaktighet; med levande och döda kollegor, i delaktighet och utbyten med människornas levda erfarenheter. Inte en sällskapsjuk delaktighet, men en där inlevelsen skapar begriplighet i berättelserna om människolivets kontraster. Vår klarsyn och förvirring. Vårt oavslutliga ältande av vår längtan och vanmakt. Våra sätt att både vara problematiska, lösa problem och hantera våra obesvarbara frågor om livet och döden. Det som gjorde Francos konst till Francos konst var att han, utan att förlora sig, klarade av att gå djupt in i den slags vindlande upprepning som i konsten består av oändliga variationer. Han förmådde använda det arvbara flödet.

FRANCO LEIDI

Being Together IX, watercolour and ink drawing on paper
91 x 61 cm, (2004).

*Image courtesy of Dafne Leidi & Leslie Johnson.

Franco Leidi visste och kunde mycket. Han förstod sig på en av de mest grundläggande mänskliga villkoren: att vi är dömda att skapa mening. Om vi hindras i denna avgörande strävan efter mening, blir vi djupt olyckliga. Men han talade inte om såna saker med oss studenter. Han satte oss i arbete. Han lärde oss hur vi skulle slipa våra sticklar med rätt vinkel, rengöra plåten och arbeta med skitiga händer, oljebaserad tryckfärg och vita tryckpapper och få fram rena fina tryck efter att ha graverat så bra vi bara kunde. Och vi pratade om bildernas uttryck och kommunikation. Resten fick vi lista ut själva. Han anförtrodde oss arbetet i konsten. Jag är honom evigt tacksam för det.

Nina Bondeson, Mölndal den 8 December 2021

Nina Bondeson (f.1953) i Stockholm, bor och arbetar sedan 1992 med bas i Mölndal/Göteborg.

Nina har haft konsten som yrke sedan exit konsthögskolan, Stockholm 1988. Nina beskriver att hon arbetar artefaktiskt i konsten, att hon tillverkar och bearbetar föremål för att de ska bära mening vid sidan av det förklarande verbala språket.

Nina målar, broderar, gör grafik, rumsliga arrangemang, objekt och har arbetat i photoshop sedan 1993. Hon skriver mycket, både i och runt konsten och har deltagit i både separat- och grupputställningar världen över regelbundet mellan 1989-2019.

Utöver sin egna konstnärliga verksamhet har Nina föreläst, undervisat och handlett av och till på alla konstutbildningsnivåer, varit professor i textil konst på HDK, GU och publicerade då en forskningsinitieringsstudie med Marie Holmgren, 2007: "Tiden som är för handen – om praktisk konsttillverkning"

A WELLSPRING OF IMAGERY IS THERE WITHIN US.

"Beyond our control, a wellspring of imagery is there existing within us." Franco Leidi writes this in his book *Engravings by Franco Leidi* (Kaleidoskop förlag 1980) Franco Leidi's art, his visual storytelling, often takes place in rooms where people try to come to terms with something. With each other, with their worldly conditions: they are affected by the turmoil between them and things. Events constantly bewilder and displace thoughts as they meander through the viewer.

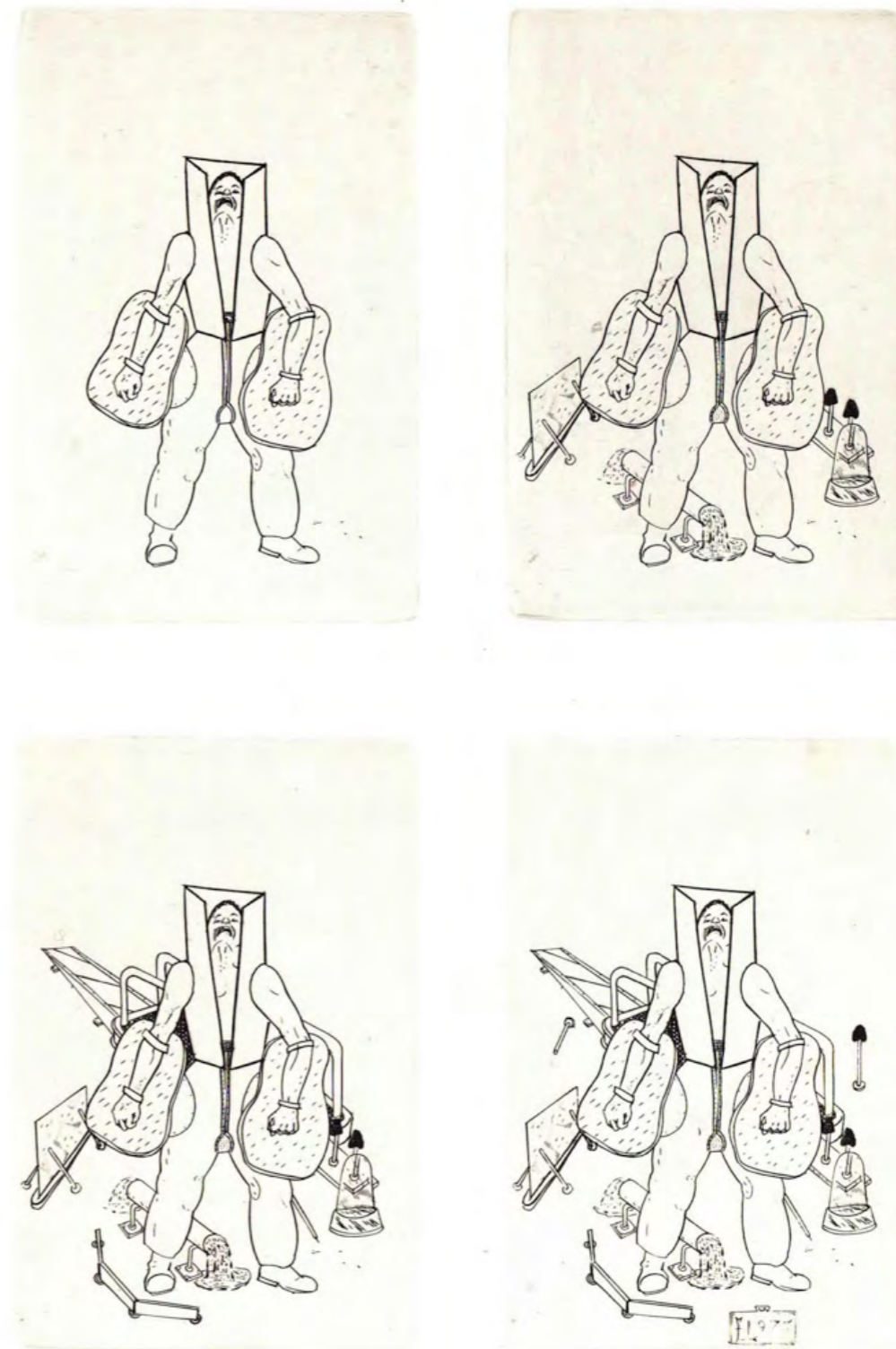
Objects participate in the scenes on the same terms as the people who handle them; all seeming to use each other. Whether for help or harm is unclear and can change while the image is being contemplated. Suddenly an insight occurs and influences my eyes as they study the image: I am not an outside observer but an active

participant in what I see here. Franco Leidi entrusts me with his art: it came into being through his experiences and peculiarities and I am invited and free to interpret it through my experiences and peculiarities and also free to accept that others can do the same.

The wellspring of imagery that Franco Leidi talks about has been flowing within us for a very long time. Through it, we have an inherited readiness and tendency to communicate with the help of images. For a long time, the 30-40,000-year-old cave paintings in France and Spain represented the beginning of the visual arts, but a few years ago archaeologists excavated what was called “petrified, communicative remains of ocher” in 75-100,000-year-old layers of strata in the Blombos Cave in South Africa. So right now, it is those ocher remnants that represent the beginning of our interpersonal visual communication.

When I first heard Franco Leidi’s name mentioned in 1978, I was a student at a preparatory art school and had just realized that I was a born graphic artist and that I had to build myself a home in printmaking. More than anything, it was the diverse character of the lines in the various graphic techniques that struck me and that I wanted to immerse myself in. Especially the copper engravings. Those incomprehensibly sharp lines drew me deeper and deeper into art. At that time someone asked me if I had seen Franco Leidi’s engravings, but I had not heard the name before. Someone from the 15th century, I thought. Judging from the name. Franco Leidi. Artist, copper engraver. 16th century, perhaps?

I was wrong.

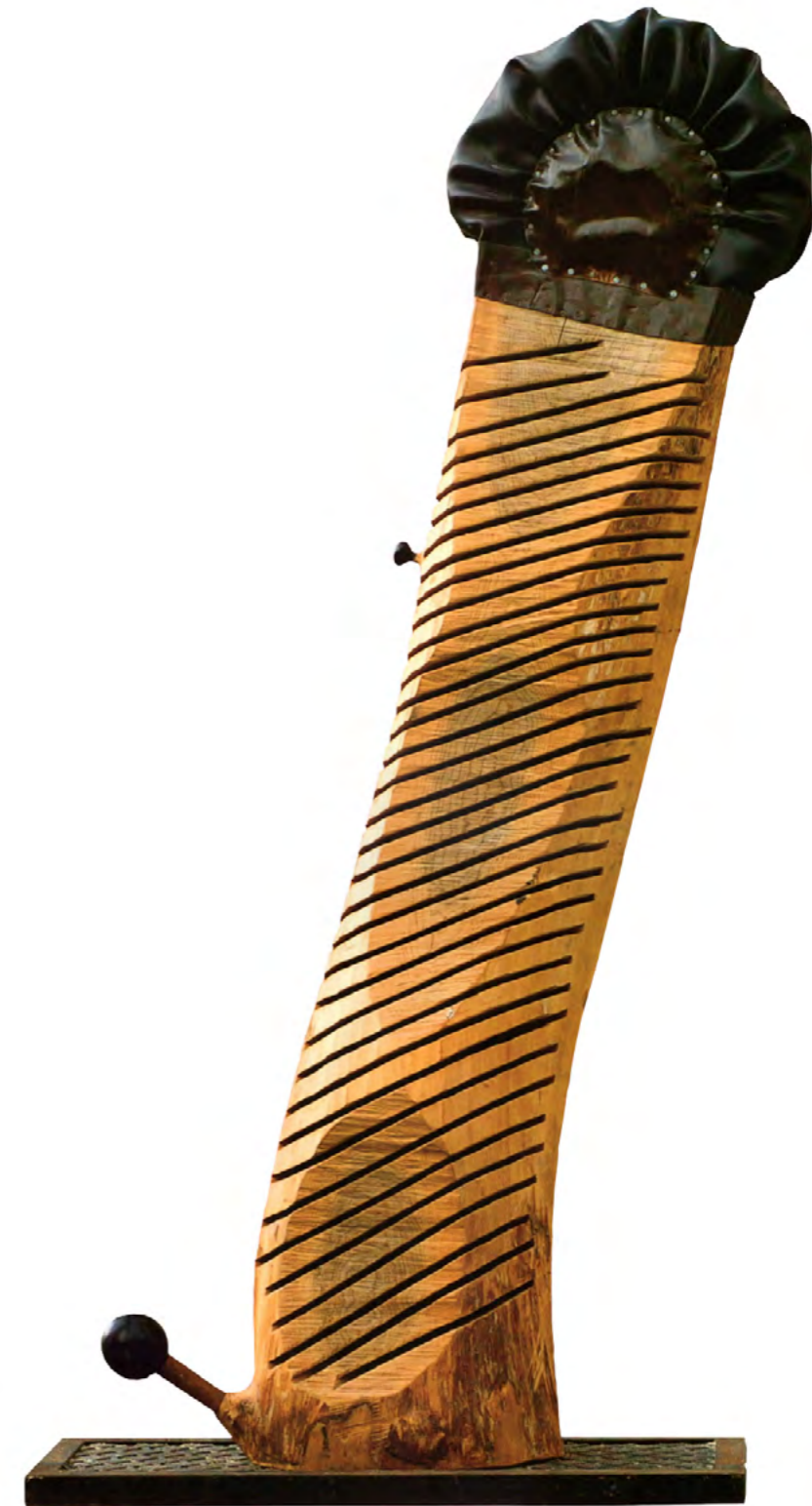

FRANCO LEIDI
Artist proof of *Interiör*, copperplate engraving on paper, 35 x 40 cm, (1975).
*Image courtesy of Dafne Leidi & Leslie Johnson.

Just a few weeks later, Franco Leidi was standing there in the school's printshop and was very much alive! He was invited to be a guest-teacher in engraving and when he showed us his prints, I immediately understood why I was asked if I had seen them before. My images were similar to his! The line, the room, the stories even! It was the first time I encountered that kind of kinship in my art practice and I did not understand it. I still knew nothing about the hereditary flow from that wellspring of imagery within us.

Franco was a very enthusiastic teacher! It was like copper engraving and rock'n roll the way he shared his knowledge and made room for us students to engage in our own and each other's work. We sat in deep concentration, bending over our plates, but as soon as Franco saw something interesting that one of us had done, he interrupted us all and shouted: Ah! Look here! Oh, that's interesting! Everybody come! Come on! Look! Look here! He generously poured from the wellspring, he shared, he made us share and understand the meaning of sharing in the actual making of the art. This was not a self-evident pedagogy during my years of art education. I had teachers who kept their knowledge fairly guarded.

The notion of "the great artist" as a person that all alone created the unique and innovative was widespread and I believed in it myself. It was Franco Leidi who made me start to re-evaluate that notion. To affirm one's own imagery, as Franco did, did not imply to travel down a lonely road in art for the pursuit of greatness or the unrecognizably new, but a lonely road in participation; with colleagues among the living and the dead, in participation and exchanges with lived experiences. Not an overly gregarious participation, but one where empathy can make us

FRANCO LEIDI
Untitled, wood, metal and leather, 165 x 30 cm, (1984).
* Image courtesy of Dafne Leidi & Leslie Johnson.

understand the contrasts of human life: our clairvoyance and confusion, our relentless kneading of our yearning and powerlessness. Our ways of being problematic as well as solving problems and handling our unanswerable questions about life and death. What made Franco's art Franco's art was that he, without losing himself, managed to go deep into the kind of winding repetition that in art consists of endless variations. He was more than able to use the hereditary flow.

Franco Leidi knew a lot of things. He understood one of the most basic human conditions: that we are doomed to create meaning. If we are hindered in this crucial pursuit of meaning, we are forlorn. But he did not speak about such things with us students. He put us to work. He taught us how to sharpen our burins to get the right angle, clean the copper plates and work with dirty hands, oil-based ink and white printing paper to get nice clean prints after engraving as best we could. And we talked about the expression and the visual communication. But the rest we had to figure out ourselves. He entrusted us with our work as artists. For this, I am forever grateful.

Nina Bondeson, Mölndal 8th December, 2021

Nina Bondeson (b. 1953) in Stockholm, lives and works in Mölndal / Gothenburg since 1992.

NB has had art as her profession since she graduated from the Royal Academy of Art in Stockholm, 1988. She works in an artifactual tradition i.e. making and processing objects (in her case paintings, embroideries, prints, installations and objects and since 1993 also with the computer as an

important complementary tool) – to make the objects carry meaning aside from explanatory verbal language. Texts are still important in her art work as is writing about how terms and conditions in artmaking have changed the last 60 years.

Nina Bondeson has exhibited regularly 1989 - 2021 in Sweden and occasionally in all parts of the world except Oceania (not as a principle, she just wasn't asked to.)

NSFW

With support from:

SWEDISH
ARTSCOUNCIL